

فصلنامه علمی پژوهشی
دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت
دوره ۱۵/ شماره ۳ (پیاپی ۵۹)/ پائیز ۱۴۰۵
صفحه ۲۵ تا ۴۲

شناسایی نارسائی‌ها و مشکلات راهبری در نظام بانکی و ارائه مدلی برای بهبود آن‌ها

مسعود محمدی

دانشجوی دکتری، گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران.
acc.masoud1365@gmail.com

حسین کاظمی

استادیار، گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران. نویسنده مسئول
kazemiho@yahoo.com

فرزین رضایی

دانشیار، گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران.
farzin.rezaei@qiau.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۸/۲۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۱/۲۹

چکیده

هدف پژوهش حاضر ارائه راهکاری برای بهبود نارسائی‌ها و مشکلات راهبری در نظام بانکی می‌باشد. در این پژوهش ترکیبی از روش کمی و کیفی استفاده شده است. جامعه آماری در بخش کیفی پژوهش، دوازده مدیر بانک در سطح شهر تهران می‌باشند که به روش گلوله برفی تا رسیدن به حد اشباع نظری بصورت مصاحبه نیمه ساختار یافته انتخاب شدند. تجزیه و تحلیل داده‌ها بر اساس مدل کیفی پارادایمی گرند تئوری صورت گرفت. تعداد ۱۰۷ کد باز، ۱۳ خرده مقوله یا مفهوم و ۶ مقوله کلی در قالب مدل پارادایمی شامل شرایط علی (توانایی مالی و ارتباطی)؛ مقوله محوری (مدیریت دانش)؛ راهبردها (ارزش‌های بنیادین سازمان)؛ شرایط مداخله‌ای (ساختار یا قانونی و نظارتی)؛ زمینه‌ای (مالکیت فکری در دنیای مجازی)؛ پیامدها (افشاء اطلاعات) شناسایی شد که فرآیند نارسائی‌ها و مشکلات نظام راهبردی بانکداری و روابط بین ابعاد مختلف و عناصرشان را نشان می‌دهد. در ادامه در یک مطالعه کمی و با جمع‌آوری اطلاعات از طریق پرسشنامه از ۳۸۴ نفر از کارمندان بانک‌های شهر تهران از مدلسازی معادلات ساختاری برای تخمین و برآورد روابط در مدل استفاده شد. نتایج بدست آمده نشان داد که تمامی فرضیه‌های تحقیق دارای سطح معنی داری کمتر از ۰/۰۵ هستند و لذا تمام فرضیه‌ها با سطح اطمینان ۹۵ درصد تأیید شدند.

واژه‌های کلیدی: نظام بانکی، بانکداری، مشکلات نظام راهبری، داده بنیاد.

۱- مقدمه

تلاش ایالات متحده برای انزوای جهانی ایران، نظام بانکی ایران را که در طول دهه‌های گذشته در آستانه وقوع بحران بوده، با مشکلات وخیم‌تری روبه‌رو کرده است. مشکلات نقدینگی و توانگری مالی، ثبات مالی ایران را به مخاطره انداخته، به همین دلیل آسیب قابل توجهی به بخش زیادی از دارایی‌های بانک‌ها وارد شده و وضعیت سرمایه آنها به شدت ضعیف شده است. این مشکلات فقط متأثر از تحریم‌های ایالات متحده نبوده است؛ بلکه عوامل داخلی مانند نقش مخرب و تصمیمات نادرست، بعضی ارتباطات ناسالم بانک‌ها با برخی شرکت‌ها و هلدینگ‌های نیمه‌رسمی و در برخی مواقع بی‌کفایتی اقدامات بانک مرکزی ایران در مقررات‌گذاری و نظارت بر بانک‌ها نیز بر وضعیت موجود نقش داشته‌اند (عبداللهی‌پور، ۱۳۹۸). علاوه بر این، از نظر کارشناسان بحران بانکی سال ۲۰۰۸ در عوامل مختلف ریشه داشته است که از جمله آنها به عوامل مرتبط با اقتصاد کلان، سیاست‌های پولی، عوامل مرتبط با اقتصاد خرد شامل وام‌های بدون پشتوانه، اوراق بهادار مشتقه مبهم، عوامل مرتبط با شفافیت شامل افشای اطلاعات مالی، شفافیت ساختار هیئت‌مدیره و شفافیت ساختار مالکیت، ریسک پذیری بیش‌ازحد، راهبردهای مدیریت ریسک شکست خورده و مقررات‌زدایی دولتی شامل لغو قانون گلاس استیگال و نبود قوانین و مقررات برای مشتقات اعتباری می‌توان اشاره کرد (تهرانی و همکاران، ۱۳۹۸). یکی از محدودیت‌های نظام بانکی در ایران که منافع سپرده‌گذاران و سایر ذینفعان بانکی را تحت تأثیر قرار می‌دهد، نبود فرآیند مؤثر ورشکستگی بانکی یا به عبارت دیگر حل و فصل بانک‌های ناتوان از ادامه فعالیت مالی است. این محدودیت‌ها در مواقع اضطرار مالی هم منافع سپرده‌گذاران را به خطر می‌اندازد و هم ریسک سیستمی کل نظام مالی را بالا می‌برد، استقرار چنین نهادهایی و بهبود اثربخشی فرآیندهای مربوط توسط مقام ناظر پولی می‌تواند در استقرار حاکمیت شرکتی مبتنی بر نظام بازار نقش بسزایی داشته باشد (سیف، ۱۳۹۳). همچنین با بهره‌گیری از تجربیات سال‌های اخیر ضمن شناسایی و معرفی چالش‌های مهم نظام بانکی، با نگاه نهادگرایی جدید، ریشه‌های نهادی مؤثر بر هر کدام از آنها تبیین شده است. چالش‌های اصلی نظام بانکی شامل افسارگسیختگی سود بانکی، شبهه غیرشروعی بودن عملیات بانک‌ها، بدهکاران معوق، رشد مازاد برداشت‌های بانک‌ها، سوءتخصیص منابع به تولید، ضعف نظارت بانک مرکزی بر بانک‌ها، مشکلات ساختار و تقسیم وظایف بانک، نواقص نظام‌های اطلاعاتی، نواقص در ابزارها و سیاست‌های پولی و قوانین مداخله‌گر در امور بانک است که علل ریشه‌ای آنها در سه سطح حکم‌رانی، ساختارهای نهادی و

انگاره‌ای تشریح شده‌اند (طالبی، ۱۳۹۵). بنابراین با توجه به بحران‌های مالی و بانکی سال‌های اخیر، جایگاه حاکمیت شرکتی برای موفقیت شرکت‌ها و بنگاه‌های مالی اهمیتی بیش از پیش یافته است. بررسی علل و آسیب شناسی فروپاشی برخی از شرکت‌ها و بانک‌های بزرگ که زیان‌های کلانی به ویژه برای سهامداران در پی داشته، نشان می‌دهد این خسارات عمدتاً ناشی از ضعف سیستم‌های حاکمیت شرکتی در این سازمان‌ها بوده است (فرزین وش و همکاران، ۱۳۹۶). حاکمیت شرکتی مجموعه‌ای از قوانین و روش‌هاست که رابطه‌ی بین سهامداران، مدیریت و اعضای هیات‌مدیره را تعریف می‌کند و بر چگونگی عملکرد شرکت تأثیر می‌گذارد. حاکمیت شرکتی در سطح ابتدایی با مسائلی مواجه است که از تفکیک مالکیت و اداره‌ی شرکت ناشی می‌شود، اما این مفهوم فراتر از آن است که فقط رابطه‌ی شفاف بین مدیران و سهامداران برقرار کند. حاکمیت شرکتی، شامل مجموعه‌ای از روابط بین مدیریت شرکت، هیات مدیره، سهامداران و ذینفعان دیگر است. علاوه بر آن، ساختاری ارایه می‌کند که از طریق آن، اهداف شرکت، ابزار دستیابی به آن، اهداف و نظارت بر عملکرد شرکت تعیین می‌شود. اصولاً کنترل و راهبری شرکت‌ها به دو طریق صورت می‌گیرد: راهبری از «درون» شرکت و کنترل از «بیرون» آن. در هر کدام از این دو حالت، موارد مهمی وجود دارد که باید در نظر گرفته شود (همتی و همکاران، ۱۳۹۸). موافقت با اصول حاکمیت شرکتی می‌تواند نقش مهمی در ارتقای ارزش شرکت‌ها بازی کند. اگر در یک کشور اعتبار لازم برای اجرای شیوه‌های حاکمیت شرکتی وجود نداشته باشد، در حسابرسی و استانداردهای گزارش‌دهی سهل‌انگاری شود یا به سرمایه‌گذاران شفافیت و اعتماد کافی داده نشود، سرمایه (سرمایه‌گذاران داخلی یا خارجی) در جایی خارج از کشور جریان خواهد یافت. بنابراین عواقب این وضعیت، تمام شرکت‌ها و تشکیلات اقتصادی کشور را درگیر خواهد کرد (رجبی و همکاران، ۱۳۹۶). علاوه بر این ایران در زمره کشورهای برخوردار از نظام تأمین مالی بانک‌محور است و کاستی‌ها و ناکارآمدی‌های سیستم بانکی به‌طور مستقیم و غیرمستقیم بر روند متغیرهای خرد و کلان اقتصادی تأثیر می‌گذارد. با بررسی اجمالی پیامدهای ناگوار وجود نداشتن ساختار حاکمیت شرکتی و کمبود نظام کنترل درونی اثربخش که در برخی کشورها تا مرز فروپاشی اقتصادی و بروز بحران‌های مالی پیش رفته است، و این نتیجه حاصل می‌شود که اثربخشی بهینه سیاست‌های تسهیل پولی و نیز سیاست‌های ارتقای توان تسهیلات‌دهی نظام بانکی که با هدف خروج تورمی از رکود طراحی شده است، به پیش‌شرط استقرار نظام حاکمیت شرکتی بانکی وابسته است (فردوسی، ۱۳۹۳). هدف حاکمیت شرکتی بانکی توجه به حقوق

دستیابی به سرمایه خارجی را تسهیل می‌کند (حسینی و حقیقت، ۱۳۹۵). یکی از پیامدهای مهم عدم توجه به مقوله حاکمیت شرکتی در نظام بانکداری، ایجاد زمینه برای شکل‌گیری بحران ورشکستگی در بانک‌هاست. حاکمیت شرکتی ناکارآمد می‌تواند منجر به ورشکستگی بانک شود (احمدی، ۱۳۹۴). در این راستا استقرار حاکمیت شرکتی با تلاش یک یا معدودی از بانک‌های کشور محقق نمی‌شود، زیرا حاکمیت شرکتی مقوله همه گیر است (امین آزاد، ۱۳۹۳). ضعف در فرآیندها و ساختارهای نظارتی و کنترلی در استقرار حاکمیت شرکتی در شبکه بانکی ایران هم متأثر از ضعف‌ها و کاستی‌های موجود در عملکرد بانک مرکزی به عنوان مقام ناظر بانکی است و هم متأثر از برخی قوانین و رویه‌های بیرونی. در این میان رئیس کل بانک مرکزی (۱۳۹۳) بر این باور است که نظارت بانکی از اختیارات قانونی مکفی برای برقراری حاکمیت شرکتی خوب در بانک‌ها برخوردار نیست.

از موارد دیگر آسیب‌های حاکمیت شرکتی بانک به افشای اطلاعات در نظام بانکی می‌توان اشاره کرد که به عنوان یک معضل در رعایت اصل شفافیت در حاکمیت شرکتی است. از جمله موارد ضعف شفافیت، نبود آمار و ارقام روشن و مستند در خصوص حدود و کیفیت مالکیت و وضعیت سهامداری مستقیم و غیرمستقیم بانک‌های غیردولتی است. متأسفانه برخی بانک‌ها به رغم تأکیدات و تذکرات مکرر بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، در این خصوص اهتمام جدی نداشته‌اند و به کرات مقررات نظارتی و به خصوص مقررات تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط و تسهیلات و تعهدات کلان را نقض نموده‌اند. به طوری که هم‌اکنون این موضوع مورد ایراد و نقد مراجع نظارتی مختلف قرار گرفته است. بدیهی است ادامه این روند، زمینه برخی تخلفات و سوء استفاده‌های بزرگ را در نظام بانکی کشور فراهم می‌سازد. یکی از مهمترین چالش‌های پیشرو وجود خلأهای قانونی در خصوص استقرار ارکان و اصول مختلف حاکمیت شرکتی در بانک‌هاست. بر اساس بررسی‌های صورت گرفته و نظرات خبرگان نظام بانکی مهمترین چالش مورد اتفاق، نبود قانونی صریح برای استقرار حاکمیت شرکتی در نظام بانکی است. بنابراین با توجه به مطالب بیان شده در بالا تدوین و اجرای اصول حاکمیت شرکتی، امری ضروری برای بهبود عملکرد بنگاه‌ها و از جمله نظام بانکی به شمار می‌آید. در مورد نظام بانکی مسئولیت اصلی نظارت بر حسن جریان امر به عهده بانک مرکزی محول شده است. این نقش از تدوین مقررات شروع می‌شود و به نظارت بر عملکرد درست و منطبق با قوانین و مقررات توسط بانک‌ها ختم می‌شود. در این راه بومی سازی و تطبیق اصول و استانداردهای حاکمیت شرکتی با قوانین بالادستی و قوانین

دینفعان در بانک‌هاست. حاکمیت شرکتی ابزارهایی را فراهم می‌کند که مشکلات بانک‌ها به نحو نظاممند و اصولی پیگیری و حل شوند و صرفاً با توسل به قواعد بیرونی و آمرانه بدون در نظر گرفتن فرایندهای درون سازمانی بانک نباشد. بر همین اساس توجه به استانداردهای حاکمیت شرکتی در کنار درک و شناخت کافی از مشکلات نهادی و ساختاری بانکداری در ایران می‌تواند با اصلاح رویه‌ها، ساختارها و فرآیندهای اداره بانک بسیاری از مشکلات را به نحو درونی حل نماید و البته در این میان سازوکارهای نظارتی و مقرراتی نقش مؤثری در پیاده شدن الگوی صحیح حاکمیت شرکتی دارند (پهلوان زاده، ۱۳۹۲). شفافیت، پاسخ‌گویی و افشای کافی سه عنصر اصلی در راهبری شرکتی هستند (احمدیار و همکاران، ۱۴۰۲). راهبری شرکتی مجموعه سازوکارهایی است که به تأیید رفتار منصفانه و درست با همه دینفعان و به تقویت شفافیت و پاسخ‌گویی کمک می‌کند. استقرار مناسب سازوکارهای راهبری شرکتی اقدامی اساسی برای استفاده بهینه از منابع، ارتقاء پاسخ‌گویی، شفافیت، رعایت انصاف و حقوق همه دینفعان است (طبائی‌زاده فشارکی و همکاران، ۱۳۹۷). ابزارهای راهبری شرکتی با کیفیت بالا در شرکت‌ها باعث کاهش هزینه سرمایه، افزایش نقدشوندگی و امکانات مالی بالقوه، تسهیل توانایی غلبه بر بحران و جلوگیری از طرد شدن شرکت‌های با مدیریت مناسب در بازارهای سرمایه می‌شود. رویه‌های راهبری شرکتی در مورد کشورها موجب پیش‌گیری از خروج وجوه داخلی، افزایش سرمایه‌گذاری‌های خارجی، افزایش قدرت رقابتی اقتصاد و بازارهای سرمایه، غلبه بر بحران، تخصیص کارا تر منابع و دستیابی به سطوح بالاتری از پیشرفت و ترقی می‌شود (نیکومرام و پورزمانی، ۱۳۸۵؛ طبائی‌زاده فشارکی و همکاران، ۱۳۹۷). مدرن شدن محیط‌های اقتصادی و اجتماعی باعث شده است راهبری شرکتی نه تنها به ضرورت آگاه‌سازی سهامداران بلکه به رضایت آنها و توانایی شرکت برای واکنش به محدودیت‌های جدید بازار و روابط ایجاد شده با سایر گروه‌های دینفع از جمله کارکنان و منافع عمومی توجه کند. راهبری شرکتی به عنوان راهکاری برای ایجاد کنترل و توازن بین منافع مدیران و سهامداران، کاهش هزینه‌های نمایندگی، مقابله با مدیریت سود، ایجاد ارزش برای شرکت‌ها و پیش‌گیری از درماندگی مالی شرکت‌ها تعریف شده است (سلیمانی و مقدسی، ۱۳۹۳).

راهبری شرکتی اثربخش یک عامل بنیادی در فرآیند بازسازی اقتصادهای در حال گذرا است. این سیستم با تطبیق دادن و تنظیم کردن تضاد منافع و کاهش رفتارهای فرصت‌طلبانه و متقابلانه عملکرد شرکت‌ها را بهبود می‌بخشد، کیفیت اطلاعات موجود برای مشارکت کنندگان در بازار سرمایه را ارتقاء داده و

چنین دیدگاهی در قالب "تئوری ذینفعان" دیده می‌شود (فرانسیس و همکاران^۲، ۲۰۰۵).

به طور کلی تعاریف نظام راهبری شرکت در متون علمی دارای ویژگی‌های مشترک و معینی هستند که یکی از آنها "پاسخگویی" است. تعاریف محدود نظام راهبری شرکت متمرکز بر قابلیت‌های سیستم قانونی یک کشور برای حفظ حقوق سهامداران اقلیت می‌باشند (مثلاً پارکینسون، ۱۹۹۴). تعاریف گسترده‌تر نظام راهبری شرکت بر سطح پاسخگویی وسیع‌تری نسبت به سهامداران و دیگر ذینفعان تأکید دارد. تعاریف‌تری گری (۱۹۸۴)، مگینسون (۱۹۹۴) و رابرت مانکز و نل مینو (۱۹۹۵) که به گروه بیشتری از ذینفعان تأکید دارند، از مقبولیت بیشتری نزد صاحب نظران برخوردار است (تسییم^۴، ۲۰۱۹).

مکانیزم‌های نظام راهبری شرکت

بررسی‌ها نشان می‌دهند که هر کشور سیستم نظام راهبری منحصر به خود را دارد. نظام راهبری شرکتی موجود در یک کشور با تعداد عوامل داخلی از جمله ساختار مالکیت شرکت‌ها، وضعیت اقتصادی، نظام قانونی، نظام‌های دولتی، معین می‌شود. ساختار مالکیت و چارچوب‌های قانونی از اصلی‌ترین و تعیین‌کننده‌ترین عوامل سیستم نظام راهبری هستند. همچنین عوامل خارجی از قبیل میزان جریان سرمایه از خارج به داخل، وضعیت اقتصادی جهانی، عرضه سهام در بازار سایر کشورها و سرمایه‌گذاری نهادی فرامرزی، بر نظام راهبری شرکتی موجود در یک کشور تأثیر دارند (حیدری، ۱۳۹۴).

در تحقیقات مختلف دهه اخیر، تفاوت‌های اساسی و زیر بنایی در نظام راهبری شرکت کشورهای مختلف شناخته شده است و این بحث همواره وجود دارد که بهترین مکانیزم نظام راهبری کدام است. در طول دهه ۱۹۹۰ نظام راهبری شرکتی در کشورهای آلمان، ژاپن، انگلستان و آمریکا مورد مطالعه قرار گرفت. شواهد نشان می‌دهد که سیستم راهبری شرکتی آمریکا کاملاً بازارمدار و در ژاپن به طور نسبی بازارمدار است (کرمی و صدیقی خویدک، ۱۳۹۴).

شیفلر و همکاران^۵ (۱۹۹۷)، اظهار دارند که نظام راهبری شرکتی ریشه در حمایت قانونی قوی و مؤثر از سرمایه‌گذاران دارد. سیستم‌های آمریکا و انگلیس تا حد زیادی متکی به حمایت قانونی قوی سرمایه‌گذاران هستند. در حالی که سیستم‌های آلمان و ژاپن از حمایت قانونی ضعیف‌تری برخوردارند، اما تمرکز بیشتر روی ساختار مالکیت نظام راهبری شرکت دارند (آقاجان

اصلاح شده بانکداری بدون ربا و بانک مرکزی و تأمین ابزارهای لازم برای اجرای آن توسط بانک مرکزی از ضروریات استقرار قواعد حاکمیت شرکتی در شبکه بانکی کشور است و در این راستا هدف پژوهش حاضر ارائه مدلی برای شناسایی نارسائی‌ها و مشکلات راهبری در نظام بانکی و راه حلی برای بهبود آن می‌باشد.

۲- مبانی نظری و پیشینه پژوهش

راهبری شرکتی

از آنجایی که راهبری شرکت یک برساخته اجتماعی است که در طی زمان تکامل یافته است، تعریف آن به صورت گسترده، وابسته به دیدگاه محققان و نظریه پردازان می‌باشد. بررسی ادبیات موجود نشان می‌دهد، هیچ تعریف مورد توافق در مورد راهبری (حاکمیت) شرکتی وجود ندارد و تفاوت در میان تعاریف بسیار گسترده است (اوکاسیو و جوزف^۱، ۲۰۰۵؛ رحمان سرشت و هرنندی، ۱۳۹۶). هرکدام از تعاریف بر پایه اهداف و ابعاد خاصی از راهبری (حاکمیت) شرکتی بنا نهاده شده‌اند. برای دستیابی به تعریفی جامع و کامل از نظام راهبری شرکتی لازم است به فرآیند طرح و تکوین این مفهوم بپردازیم. بررسی متون متعدد و معتبر نشان می‌دهد که اولین و قدیمی‌ترین مفهوم عبارت نظام راهبری شرکتی، از واژه لاتین Gubernare به معنای هدایت کردن گرفته شده که معمولاً برای هدایت یک کشتی به کار می‌رود و دلالت بر این دارد که نظام راهبری شرکتی مستلزم هدایت است تا کنترل. روش‌های متعددی برای تعریف نظام راهبری شرکتی وجود دارد که از تعاریف محدود و متمرکز بر شرکت‌ها و سهامداران آنها تا تعاریف جامع و در بر گیرنده پاسخگویی شرکت‌ها در قبال گروه کثیری از سهامداران، افراد یا ذینفعان، متغیر هستند (آنژینر^۲ و همکاران، ۲۰۱۸).

بررسی ادبیات موجود نشان می‌دهد، هیچ تعریف مورد توافقی در مورد نظام راهبری شرکتی وجود ندارد. تعاریف موجود از نظام راهبری شرکتی در یک طیف قرار می‌گیرند که دیدگاه‌های محدود در یک سو و دیدگاه‌های گسترده از سوی دیگر طیف قرار می‌گیرد. در دیدگاه‌های محدود، نظام راهبری شرکت به رابطه شرکت و سهامداران محدود می‌شود. در آن سوی طیف، نظام راهبری شرکتی را می‌توان به صورت یک شبکه از روابط دید که نه تنها بین شرکت‌ها و مالکان آنها (سهامداران)، بلکه بین یک شرکت و عده زیادی از ذینفعان از جمله کارکنان، مشتریان، فروشندگان، دارندگان اوراق قرضه و ... وجود دارند.

⁴ Tessema

⁵ Shifler et al

¹ Ocasio & Joseph

² Anginer et al

³ Francis et al

هیأت‌مدیره، بهبود عملکرد و اثربخشی هیأت‌مدیره، نقش کمیته‌های تخصصی نظیر کمیته حسابرسی، کمیته تعیین دستمزد و پاداش، نقش حسابرسان و نظام حسابداری و کنترل‌های داخلی، استقلال هیأت‌مدیره، وجود توازن قوای مطلوب در سطح هیأت‌مدیره و استفاده از اعضای غیرموظف و حفظ منافع تمامی ذینفعان تأکید شده است و استفاده از سازوکارهای بیان شده، موجب ثبات و امنیت در واحدهای اقتصادی می‌شود. ایجاد استانداردها و محدودیت‌های هدفمند برای هدایت و کنترل موسسات به نحوی که بتواند حافظ منافع ذینفعان شود، باعث کاهش هزینه‌ها و ریسک می‌شود و منافع آنها را حفظ می‌کند. این شرایط موجب می‌شود واحدهای اقتصادی، در شرایط بحرانی عملکرد شرکت و واکنش مناسب‌تری برای عبور از وضعیت نامطلوب داشته باشند و از شرایط بحران مالی تا اندازه قابل توجهی مصون بمانند (بلتراتی و استولز^۳، ۲۰۱۲؛ مرادی و حسین زاده، ۱۳۹۶). راهبری شرکتی قوی در شرکت‌ها از جمله مهم‌ترین ابزار جلوگیری از فساد محسوب می‌شود. طبق مطالعات صورت گرفته، با ضعف راهبری شرکتی، فساد مالی افزایش و به دنبال آن سرمایه‌گذاری مستقیم داخلی و خارجی تنزل، مخارج دولت افزایش و رشد اقتصادی کاهش می‌یابد (پارکر و همکاران^۴، ۲۰۱۲؛ مرادی و حسین‌زاده، ۱۳۹۶). عطار و همکاران^۵ (۲۰۲۳) در بررسی رابطه بین حاکمیت شرکتی و عملکرد بانک بیان کردند که اندازه هیئت مدیره و کمیته حسابرسی هر دو به طور قابل توجهی سودآوری و بهره‌وری را بهبود می‌بخشند، در حالی که کارایی فنی را کاهش می‌دهند. واراد و خادم^۶ (۲۰۲۰) در پژوهشی اثر حاکمیت شرکتی بر عملکرد بانک‌های اردن را بررسی کردند. نتایج حاکی از آن است که رابطه مثبت بین شاخص‌های حاکمیت شرکتی و عملکرد سیستم بانکی اردن وجود دارد. همچنین اوزیلی^۷ (۲۰۲۱) به مروری بر مطالعات حاکمیت شرکتی در نیجریه پرداختند؛ بررسی آنها نشان می‌دهد که شکست‌های حاکمیت شرکتی در نیجریه ناشی از عوامل متعدد، عدم اراده سیاسی دولت برای اجرای قوانین حاکمیت شرکتی، امتناع عمدی از پیروی از قوانین حاکمیت شرکتی موجود توسط شرکت‌های مرتبط با سیاسی، انطباق ضعیف است. ملا و همکاران^۸ (۲۰۱۹) به بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی بر پیش بینی درآمد بانک‌های عامل در ۷۱ کشور در طی دوره ۲۰۰۷-۲۰۱۶ دریافتند که ساختار هیئت مدیره قدرت مدیرعامل تأثیر چشمگیری در

نشایی و همکاران، ۱۳۹۴). هانسن و کراکمن (۲۰۰۰)، اظهار داشتند که احتمال زیادی برای همگرایی به سوی مدل نظام راهبری شرکتی واحد وجود دارد. آنها بیان می‌کنند که این امر مستلزم یکنواختی نگرش مدیران و سرمایه‌گذاران در سطح بین‌المللی است و مدیران باید در جهت منافع کلیه ذینفعان و نه گروه خاص عمل کنند (مبینی دهکردی و همکاران، ۱۳۹۹).

حاکمیت شرکتی در بانک‌های دولتی

در حال حاضر، مقوله حاکمیت شرکتی در بانکداری و حقوق بانکی به عنوان ستون و زیربنای اقتصادی هر کشور اهمیت روزافزونی یافته است (عاقلی نژاد، ۱۳۹۴). حاکمیت شرکتی به روشی اشاره می‌کند که از طریق آن هیئت مدیره بر نحوه اداره امور یک شرکت توسط مدیران نظارت می‌کند و اینکه اعضای هیئت مدیره چگونه در مقابل سهامداران و شرکت، مسئول و پاسخگو هستند حاکمیت شرکتی به صورت ساختارها و فرایندهایی تعریف می‌شود که از طریق آنها می‌توان شرکت‌ها را به نحو مطلوب هدایت و کنترل کرد حاکمیت شرکتی خوب به شرکتها کمک می‌کند به نحو کارآتری فعالیت کنند (کلاسن و فلور^۱، ۲۰۱۵). اگرچه تمامی منشورهای ملی حاکمیت شرکتی محتوای یکسانی ندارند، اما در تمامی آنها میتوان مواردی را یافت که به بیانهای مختلف بر ارتقای عملکرد هیئت مدیره، افزایش پاسخگویی به سهامداران و حداکثر ساختن منافع سهامداران و سایر ذینفعان تأکید شده است (شهبازی غیائی و ترابی فر ۱۳۹۵). در حال حاضر شرکت‌های دولتی در زمینه حاکمیت شرکتی با چالش‌های متعددی نظیر دخالت‌های سیاسی نادرست توسط سیاستمداران، رهاشدگی توسط دولت و منفعل بودن دولت در اداره شرکتها، عدم شفافیت و پاسخگویی ناکافی روبرو هستند. مطالب ذکر شده مؤید این مطلب است که به صورت کلی تدوین منشور حاکمیت شرکت‌های دولتی، برای اداره اثربخش این شرکتها ضروری است (بیگی، ۱۳۹۴). در واقع توصیه‌ها و دستورالعمل‌هایی که اغلب در اختیار شرکت‌های دولتی قرار می‌گیرد در بیشتر موارد از نمونه‌های برتر شرکت‌های خصوصی نشأت می‌گیرد (هیلب^۲، ۲۰۱۲).

۳- پیشینه پژوهش

در راهبری شرکتی، به موضوعاتی نظیر نقش سهامداران و روابط آنها و کنترل مناسب شرکت‌ها، مسئولیت پاسخگویی

⁵ Athar et al

⁶ Warrad & Khaddam

⁷ Ozili

⁸ Mollah, et. al

¹ Clausen, S., Flor

² Hilb

³ Beltratti & Stulz

⁴ Parker et al

شرکتی در بانکها را ارائه دادند. معیارهای اصلی راهبری شرکتی به ترتیب شامل: ابعاد کنترلی داخلی با ضریب ۰/۴۱۹، ابعاد کنترلی خارجی با ضریب ۰/۲۲۸، ابعاد کنترلی مدیریتی با ضریب ۰/۲۰۹، ابعاد مالکیتی با ضریب ۰/۰۵۸ و ابعاد مدیریتی با ضریب ۰/۰۵۶ رتبه بندی شدند. صادق و همکاران (۱۳۹۹) عوامل موثر بر شکل‌گیری حاکمیت شرکتی در تشکلهای یاد شده و همچنین مکانیسم‌های حاکمیت شرکتی متناسب را شناسایی کردند. ملکی (۱۳۹۸) به تأثیر حاکمیت شرکتی بانکها بر ثبات مالی پرداخت و نتایج آنها نشان داد که اندازه هیات مدیره و درصد اعضای غیرموظف بر ثبات مالی بانکی تأثیر مثبت و معناداری دارند. تقی نتاج و همکاران (۱۳۹۷) تأثیر سازوکارهای حاکمیت شرکتی بر عملکرد نظام بانکی با تأکید بر نقش تعدیل‌کنندگی کیفیت افشاء را بررسی کردند. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که کیفیت حاکمیت شرکتی بر عملکرد مالی تأثیر مثبت و معنی‌داری دارد، ولی کیفیت افشاء تأثیر معنی‌داری بر تعامل بین کیفیت حاکمیت شرکتی و عملکرد مالی بانکها ندارد. فرزین وش و همکاران (۱۳۹۶) به نقش حاکمیت شرکتی بر شاخص‌های عملکرد نظام بانکی پرداختند؛ نتایج بیانگر اثرات معنادار متغیرهای حاکمیت شرکتی روی سودآوری بانک‌های منتخب می‌باشد. رحمان سرشت و هرندی (۱۳۹۶) مدلی برای کنترل راهبردی حاکمیت شرکتی با استفاده از استراتژی تئوری داده بنیاد کلاسیک ارائه دادند. کنترل رسانه-ای، کنترل پیچیده هیات مدیره، کنترل سیستم قانونی، اقدامات کنترلی ذینفعان، کنترل بازار سهام و ممیزی و نظام رتبه بندی مقوله‌های اصلی مدل کنترل راهبردی حاکمیت شرکتی را تشکیل می‌دهند. مشکي و همکاران (۱۳۹۵) میزان افشای حاکمیت شرکتی در بانکها و موسسات مالی را بررسی کردند و دریافته‌اند که میزان افشای اختیاری حاکمیت شرکتی در شرکت‌های بزرگتر، سودآور و دارای اهرم مالی بالاتر، بیشتر از شرکت‌های کوچک‌تر، زیان آور و نیاز شرکت‌هایی است که دارای اهرم مالی پایین‌تری می‌باشند.

۴- روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش با رویکرد آمیخته و به صورت کیفی و کمی انجام گرفت. در این پژوهش ابتدا با بهره‌گیری از روش کیفی و به کمک ابزار مصاحبه بر پایه روش داده‌بنیاد و کدگذاری داده‌های حاصل از مصاحبه، الگوی استخراجی پژوهش مشخص گردید. سپس در گام دوم الگوی استخراجی در این مطالعه، با بهره‌گیری

جریان وجوه نقدی آینده دارند. در مقابل، متغیرهای حاکمیت ریسک تأثیر معنی‌داری ندارند. سوسنتی^۱ (۲۰۱۸) در پژوهشی در بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی بر عملکرد مالی بانک‌های دولتی در اندونزی دریافتند که مکانیسم خوب حاکمیت شرکتی تأثیر مثبت و معنی‌داری در عملکرد مالی بانک‌های دولتی در اندونزی دارد. ماماتاکیس و همکاران^۲ (۲۰۱۷) نیز به بررسی تأثیر مکانیسم‌های حاکمیت شرکتی بر روی ریسک بانکی پرداختند. پس از تجزیه و تحلیل ۴۳ بانک آسیایی نتیجه این شد که بانک‌هایی که دارای حاکمیت شرکتی قوی هستند با ریسک پذیری بالاتری همراه هستند. عبدالعزیز، اندیبل و مرسی^۳ (۲۰۱۶) به تأثیر حاکمیت شرکتی بر عملکرد مالی بانک‌های نیجریه پرداختند نتایج نشان داد که اندازه بیشتر هیئت مدیره به طور مثبت و معنی‌داری با عملکرد مالی بانکها ارتباط دارد. نیک قلب و همکاران (۱۴۰۱) حاکمیت شرکتی با رویکرد نظارت اثربخش بر واحد اعتبارات در بانک ملی را بررسی کردند. یافته‌های این پژوهش، شامل ۱۰ مضمون فراگیر، ۲۱ مضمون سازماندهی شده و ۵۰ مضمون فرعی است. ابعاد سرمایه انسانی و پایش و کنترل بیشترین و بعد عدالتجویی کمترین ضریب همبستگی را در مدل دارند. شیخی و همکاران (۱۴۰۱) در شناسایی عوامل موثر راهبری شرکتی، افشا و شفافیت موثر در ارزیابی کیفیت صورت‌های مالی بانکها با استفاده از روش دلفی فازی ۱۲ عامل مربوط به راهبری شرکتی و ۲۲ عامل مربوط به افشا و شفافیت، از نظر خبرگان حوزه مالی و بانکی در ارزیابی کیفیت صورت‌های مالی بانکها مؤثر بود. طبق نتایج به‌دست‌آمده، نوع گزارش حسابرس مستقل در طبقه راهبری شرکتی، افشای تسهیلات اعطایی بااهمیت و تعهدات کلان اقتصادی در طبقه افشا و شفافیت بیشترین میزان توافق خبرگان را داشته است. رحمتی زاد خواجه پاشا و همکاران (۱۳۹۹) رابطه بین کیفیت حاکمیت شرکتی و افشا اطلاعات و تأثیر آن بر عملکرد بانکها را بررسی کردند. نتایج آنها نشان می‌دهد که رابطه معناداری میان شاخص‌های معرفی شده برای حاکمیت شرکتی و افشاء اطلاعات در نمونه مورد بررسی وجود ندارد. مبینی دهکری و همکاران (۱۳۹۹) به تدوین مدل حاکمیت شرکتی با توجه به نقش هیئت مدیره در بانک‌های دولتی کشور پرداختند و نتایج نشان داد که سیستم حاکمیت شرکتی ایران از نوع درون سازمانی است و لذا تنها مکانیسم موثر برای رسیدن به مهمترین هدف حاکمیت شرکتی در بانکها که همان پاسخگویی است. رضایی و ناظمی (۱۳۹۸) الگوی راهبری

³ Abdulazeez, Ndibe, Mercy

¹ Susanti

² Mamatzakis, et. al

از تکنیک حداقل مربعات جزئی و با استناد به داده‌های پرسشنامه‌های جمع‌آوری شده، اعتبارسنجی شد تا صحت روابط برقرار شده در الگوی پژوهش مورد ارزیابی قرار گرفته و الگوی نهایی مطالعه حاصل شد.

جامعه آماری در بخش کیفی را خبرگان و صاحب نظران در حوزه بانکداری شهر تهران که در ارتباط با مسئله پژوهش و ادبیات نظری آن آگاهی عمیق و وسعت نظر دارند، تشکیل می‌دهند. برای انتخاب افراد متخصص و صاحب‌نظر جهت انجام مصاحبه‌ها از ترکیب روش‌های غیراحتمالی، قضاوتی و گلوله برفی استفاده و ۱۲ نفر مصاحبه صورت گرفت و جمع‌آوری اطلاعات تا زمان به اشباع رسیدن داده‌ها ادامه پیدا کرد. به تدریج کدگذاری متن مصاحبه‌ها و تجزیه و تحلیل داده‌ها منجر به جمع بندی و طبقه‌بندی داده‌ها شدند. تجزیه و تحلیل داده‌ها از سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی که شیوه مورد استفاده در پژوهش گراند تئوری است، استفاده شد. برای اطمینان از روایی و پایایی پژوهش، پرسش‌های مصاحبه به تأیید چند متخصص رسانده شد. لینکلن و گوبا^۱ در ارزیابی مطالعات کیفی به معیارهای اعتمادپذیری^۲، باورپذیری^۳، اطمینان‌پذیری^۴، انتقال‌پذیری^۵ و تصدیق‌پذیری^۶ اشاره نمود (فلیک، ۱۳۹۲).

مصاحبه‌ها و تحلیل مداوم و همراه با گردآوری داده در طول انجام مصاحبه‌ها، بررسی نحوه کدگذاری مصاحبه‌ها توسط متخصصی دیگر برای اطمینان از درستی کدگذاری و سلیقه‌ای نبودن درک محقق از مضمون مصاحبه‌ها، در نهایت برای تحلیل کیفی از نرم‌افزار MAXQDA استفاده شد. در بخش کمی پژوهش، به منظور بررسی شاخص‌های موجود در مدل پژوهش تعداد ۳۸۴ پرسشنامه محقق ساخته بین کارمندان بانک‌های شهر تهران بصورت روش غیراحتمالی در دسترس توزیع شد و داده‌های حاصل از این پرسشنامه‌ها، با استفاده از نرم افزار 25 spss و اسمارت پی ال اس^۷ تحت تحلیل عاملی اکتشافی قرار گرفتند. روایی صوری پرسش‌ها را گروهی از متخصصان مرتبط بررسی و تأیید کردند و پایایی پرسش‌ها نیز از طریق انجام پیش‌آزمون و سپس از آلفای کرونباخ، معیار پایایی ترکیبی (CR) و روایی همگرا (AVE) محاسبه شد.

آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی متغیرهای پژوهش از ۰/۷ بیشتر است، که نشان پایایی مناسب متغیرهای پژوهش می‌باشد، همچنین نتایج نشان می‌دهد که ضرایب AVE متغیرهای پژوهش بیشتر از ۰/۵ می‌باشد که حاکی از روایی همگرا مناسب متغیرهای پژوهش است.

جدول ۱. اعتبار بیرونی سازه‌های پژوهش

سازه	آلفای کرونباخ	rho_A	پایایی ترکیبی (CR)	میانگین واریانس استخراج (AVE)
ارزشهای بنیادین سازمان	0.964	0.970	0.968	0.522
افشا اطلاعات	0.933	0.944	0.943	0.563
توانایی مالی و ارتباطی	0.926	0.944	0.937	0.561
ساختارهای قانونی و نظارتی	0.950	0.959	0.952	0.512
مالکیت فکری در دنیای مجازی	0.926	0.939	0.938	0.581
مدیریت دانش	0.934	0.950	0.943	0.549

منبع: یافته‌های محقق

یکسری شرایط علی، مجموعه‌ای از شرایط زمینه‌ای و مداخله گر، تعدادی راهبرد برای تأثیرگذاری بر مقوله محوری و نهایتاً مجموعه‌ای از پیامدهاست. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از تکنیک مقایسه استراوس کوربین^۸ (۱۹۹۸) شامل سه مرحله کدگذاری باز^۹، کدگذاری محوری^{۱۰} و کدگذاری انتخابی^{۱۱} استفاده شده است.

۵- یافته‌های پژوهش

چنانچه می‌دانیم تئوری داده بنیاد دارای رویکردی مشخص است و رویکرد استراوس و کوربین که مورد استفاده در این تحقیق است. هر پدیده را در غالب شش مفهوم مورد بررسی قرار می‌دهد. به باور این نظریه پردازان هر پدیده‌ای دارای یک مقوله محوری،

⁷ Smart PLS

⁸ Strauss, & Corbin

⁹ Open Coding

¹⁰ Axial Coding

¹¹ Selective Coding

¹ Guba & Lincoln

² trustworthiness

³ Credibility

⁴ Dependability

⁵ Transferability

⁶ Confirmability

مقوله‌های اصلی و بعدهای شناخته شده در پژوهش در مدل پارادایمی نشان داده شده است.

ج- کدگذاری انتخابی: کدگذاری انتخابی، آخرین مرحله کدگذاری است که در آن مقوله اصلی انتخاب شده و پیوند آن با دیگر مقوله‌ها مشخص می‌شود. تفسیر و بیان رابطه‌ها میان مقوله اصلی و دیگر مقوله‌ها با توجه مدل ارائه شده پژوهش صورت می‌گیرد؛ چرا که کدگذاری محوری اساس کدگذاری انتخابی، پی‌ریزی می‌شود (استروس و کوربین^۱، ۱۹۹۸). کدگذاری مصاحبه‌ها نشان داد که عوامل مربوط به مدل پارادایمی نارسائی‌ها و مشکلات راهبری در نظام بانکی در قالب طبقه بندی به شرح جدول مقوله‌ها ذکر شده است. کلیه عوامل بدست آمده در تحلیل مصاحبه‌ها، همراه با مقوله و کدهای معنایی در جدول زیر ترسیم شده‌اند.

در این پژوهش داده‌های به دست آمده در ۱۳ مقوله در ۶ دسته طبقه‌بندی شدند. با نظر اساتید و کارشناسان امر، از کلیه شاخص‌های به دست آمده از تحلیل کیفی داده بنیاد مصاحبه‌ها، تعداد ۱۰۷ شاخص، جهت انتخاب مدل نارسائی‌ها و مشکلات راهبری در نظام بانکی به کار گرفته شده است. شکل زیر، نشان‌دهنده مدل پارادایمی نارسائی‌ها و مشکلات راهبری در نظام بانکی می‌باشد.

جدول ۲: تحلیل داده‌های بدست آمده از مصاحبه‌ها (جدول مقوله‌ها)

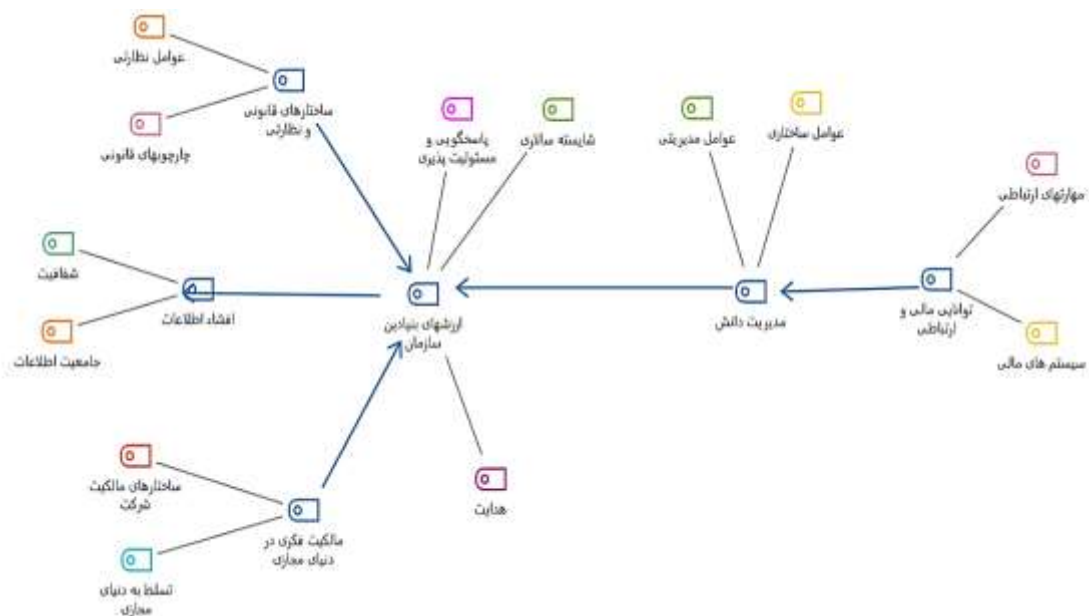
پارادایم	مقوله فرعی	مقوله اصلی
پدیده محوری	تسلط رویه‌های دولتی ناکارآمد در نظام اقتصادی و بانکی	عوامل ساختاری
	اعمال نفوذ اشخاص خارج از نظام بانکی در انتصابات مدیران ارشد و هیئت مدیره	
	نبود نظام حاکمیت شرکتی یکپارچه در بین بانک‌ها و سایر اجزاء نظام بانکی	
	سیاستگذاری مدیران ارشد	عوامل مدیریتی
	اندازه هیئت مدیره	
	ترکیب هیئت مدیره	
	ملاک هیئت مدیره	
	توان فنی هیئت مدیره	
	هماهنگی خط مشی و فکری مدیران	
	تعامل مستمر و هدفمند بین اعضای هیئت مدیره	
	پرهیز از پارتی بازی و سفارشی عمل کردن	
	جذب نیروهای فنی و شایسته	
توجه به مهارت‌ها در فرآیند استخدام		
تعیین حد مشخصی از تحصیلات در جذب		
شرایط علی	تجهیز و تخصیص منابع	سیستم‌های مالی
	ارائه خدمات نقدینگی	
	پول پاشی‌های نا به هنگام	

^۱ Strauss, A.L., & Corbin, J

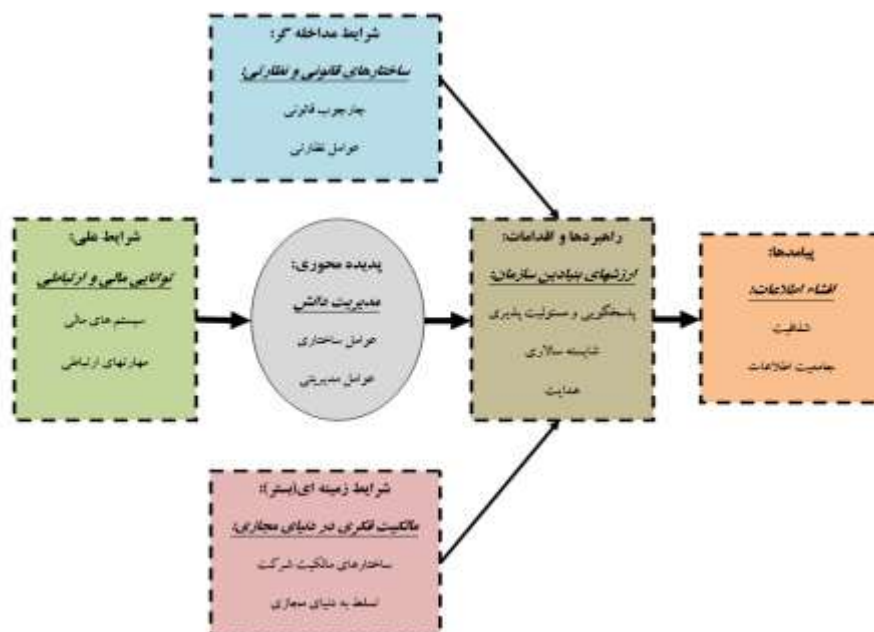
پارادایم	مقوله فرعی	مقوله اصلی
	مدیریت ریسک	
	مدیریت جریان نقدینگی	
	پیشبرد سازمان دهی نظام مالی	
	ارائه خدمات پولی و مالی	
	تبیین نظام نحوه تخصیص منابع بانکی	
	عدم یکپارچگی در سامانه‌های مالی بانک	
	گسترش ارتباط با مشتریان	
	یادگیری روش‌های نوین ارتباطی	
	تقویت در مهارت‌های مذاکره آنلاین	
شرایط زمینه ای	تغییر در مالکیت	ساختارهای مالکیت شرکت
	سهامداران نهادی	
	مالکیت دولتی	
	سهام شناور آزاد	
	مدیریت ذینفعان بانک	
	سهامداران اقلیت و اکثریت	
	مالکیت غیردولتی بانک‌ها	
	عرضه سهام عمومی و خصوصی	
	آگاهی از اپلیکیشن‌ها و نرم افزارهای مدرن	
آگاهی از مشکلات احتمالی مشتریان در کار با شبکه‌ها		
آگاهی از شیوه‌های رفع مشکلات مشتریان در کار مجازی		
شرایط مداخله گر	مدیریت رعایت قوانین و مقررات	چارچوب‌های قانونی
	تطبيق فعالیتها با قوانین	
	ابهامات و تناقضات قانونی	
	عدم آشنایی با مسائل قانونی از جانب مشتریان	
	پیاده سازی قوانین پولشویی	
	همه‌نگ سازی قوانین و مقررات نظام بانکی	
	تصویب قانونی جامع برای هدایت راهبردی بانک‌ها	
	بی توجهی به مصوبات شورای هماهنگی بانکها	
	فساد درون سیستمی	عوامل نظارتی
	قدیمی بودن سیستم‌های نظارتی	
	گزارش دهی	
	استفاده از حساب‌رسان داخلی و خارجی	
	تاکید بر حسابرسی داخلی	
	استفاده از بازرسان درون سازمانی	
	تبیین قوانین نظارت	
	قوانین مرتبط با نظارت‌های ماهیانه و سالیانه	
	ملزم سازی مدیران به نظارت بر اجرای قوانین	
	الزامی سازی ارائه گزارشات در بازه‌های زمانی معین	
	استخدام نهادهای نظارتی محسوس و نامحسوس	
	کمیته حسابرسی	
نظارت سهامداران اقلیت		
ارائه گزارش به همه سهامداران		

پاراادایم	مقوله فرعی	مقوله اصلی
	دستیابی همگانی به اطلاعات مالی و غیرمالی	
	حسابرسی داخلی	
	نظارت سهامداران	
	تشکیل کمیته منتخب از بین سهامداران اکثریت	
	حسابرسی مستقل	
	تعیین نهادهای نظارتی از سوی مجلس	
	نظارت از سوی نهادهای بین المللی	
	تعیین نهادهای نظارتی تخصصی از سوی دولت	
راهبردها	پاسخگویی هیئت مدیره در قبال تامین منافع کارگزاران و ذینفعان	پاسخگویی و مسئولیت پذیری
	پاسخگویی دولت به جامعه	
	پاسخگویی هیئت مدیره و بانک مرکزی و دولت	
	تعیین خطوط پاسخگویی توسط هیئت مدیره	
	جو سازمانی مشتری مدارانه	
	پاسخگویی مدیران بانکی به مشتریان	
	تبیین بستر تعامل مدیران رده بالای بانکی	
	پاسخگویی بانک مرکزی به درخواست‌های جامعه هدف	
	آگاهی از کلیه خدمات و جامعیت آگاهی	
	ارائه تجزیه و تحلیل به مشتری در خصوص خدمات	
	تعریف اهرم‌های نظارتی صحیح	
	سرعت در پاسخ گویی به نیازهای مشتریان	
	استانداردسازی وظایف کارکنان	
	تبدیل رابطه حرفه‌ای به رابطه‌ای عمیق در بانک	
توضیح مبسوط خدمات به کارکنان در فرآیندها		
تقویت مهارت‌های مذاکره و روان شناسی		
برگزاری آزمون برای انتخاب افراد شایسته		
پيامدها	توسعه	هدایت
	مشخص نمودن اهداف و استراتژی‌ها	
	جبران خدمات	
	گسترش فرهنگ	
	ارزشهای اخلاقی	
	تکریم سرمایه انسانی	
	سازوکارهای رهبری	
	توسعه ارزش‌های همکاری سازمانی	
	تبیین نظام هدایت کارکنان	
	توسعه فرهنگ تعاونی محور	
پيامدها	سیاست تعیین حق الزحمه هیأت مدیره	شفافیت
	اطلاعات در رابطه با هیأت مدیر	
	معامله با اشخاص وابسته	
	کیفیت گزارشگری مالی	
	تبیین بستر ارتباط با اشخاص و نهادهای خاص	
	توسعه محیط شفاف سازی معاملات	
تعیین مولفه‌های شفاف سازی حقوق مدیران		

پارادایم	مقوله فرعی	مقوله اصلی
	شفاف سازی ماهیت قراردادهای معاملاتی	
	تبیین نحوه تعامل دقیق بین بانکی	
	تبیین بازه‌های زمانی مشخص برای به روزرسانی اطلاعات مدیران	
	تسلط کامل به نیازهای مشتری	جامعیت اطلاعات
	تسلط کامل به خدمات بانکی	
	تسلط نسبت به فرآیندهای درونی سازمانی	

شکل ۱: مدل پارادایمی

شکل ۲: مدل پارادایمی نارسائی‌ها و مشکلات راهبری در نظام بانکی

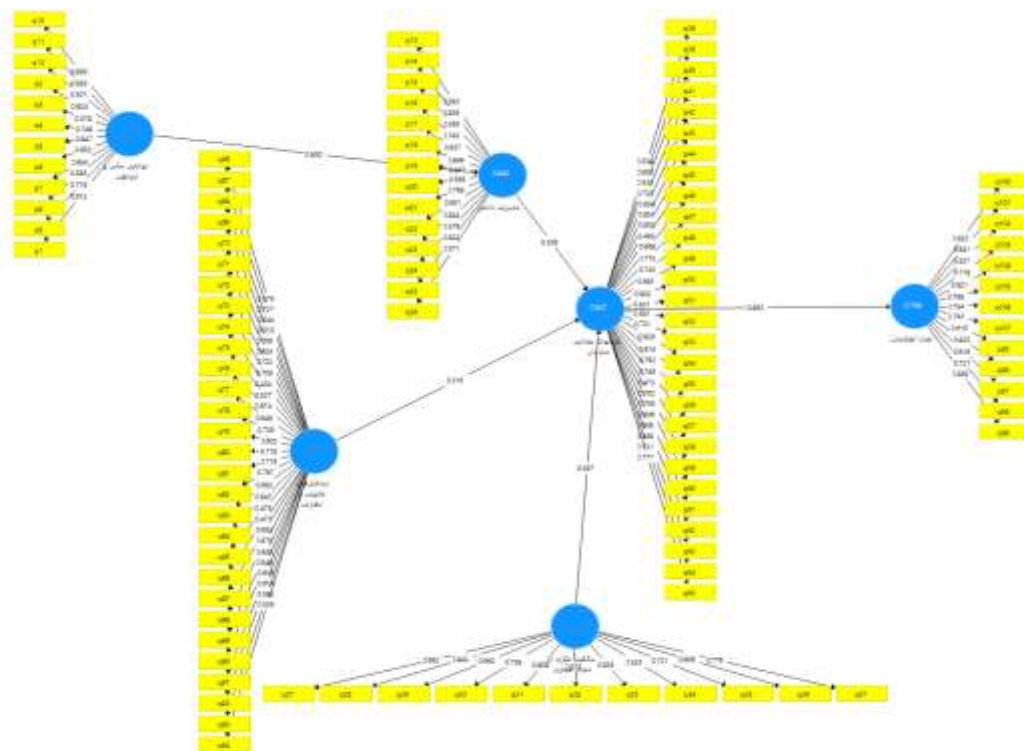
۲-۵- بخش کمی (بررسی کلی مدل معادلات ساختاری)

در این بخش ابتدا به بررسی ویژگی‌های جمعیت شناختی و پاسخ‌دهندگان خواهیم پرداخت که در پژوهش و تکمیل پرسشنامه همکاری کرده‌اند. نتایج به دست آمده در گروه مورد بررسی نشان می‌دهد که ۶۷٪ مرد و ۳۳٪ از افراد را زنان تشکیل دادند. بررسی آمار توصیفی مربوط به تحصیلات افراد پاسخ‌دهنده نشان می‌دهد که ۵۳٪ تحصیلات کارشناسی و پایین‌تر و کمتر، ۳۸٪ مدرک کارشناسی ارشد و ۱۰٪ نیز تحصیلات دکتری داشتند. همچنین در گروه مورد بررسی از منظر سن مشخص شد که ۲۲٪ از مشارکت‌کنندگان کمتر از ۲۵ سال سن، ۴۹٪ بین ۲۵ تا ۳۰ سال، ۲۹٪ نیز ۳۰ سال و بیشتر سن داشتند. در نهایت از نظر سابقه فعالیت کاری در گروه مورد بررسی نشان می‌دهد که ۲۱٪ از مشارکت‌کنندگان کمتر از ۵ سال سابقه فعالیت کاری، ۳۲٪ نیز ۵ تا ۱۰ سال، ۲۵٪ بین ۱۰ تا ۱۵ سال و ۲۲٪ نیز بیش از ۱۵ سال سابقه فعالیت کاری داشتند.

اعتبارسنجی مدل با روش حداقل مربعات جزئی

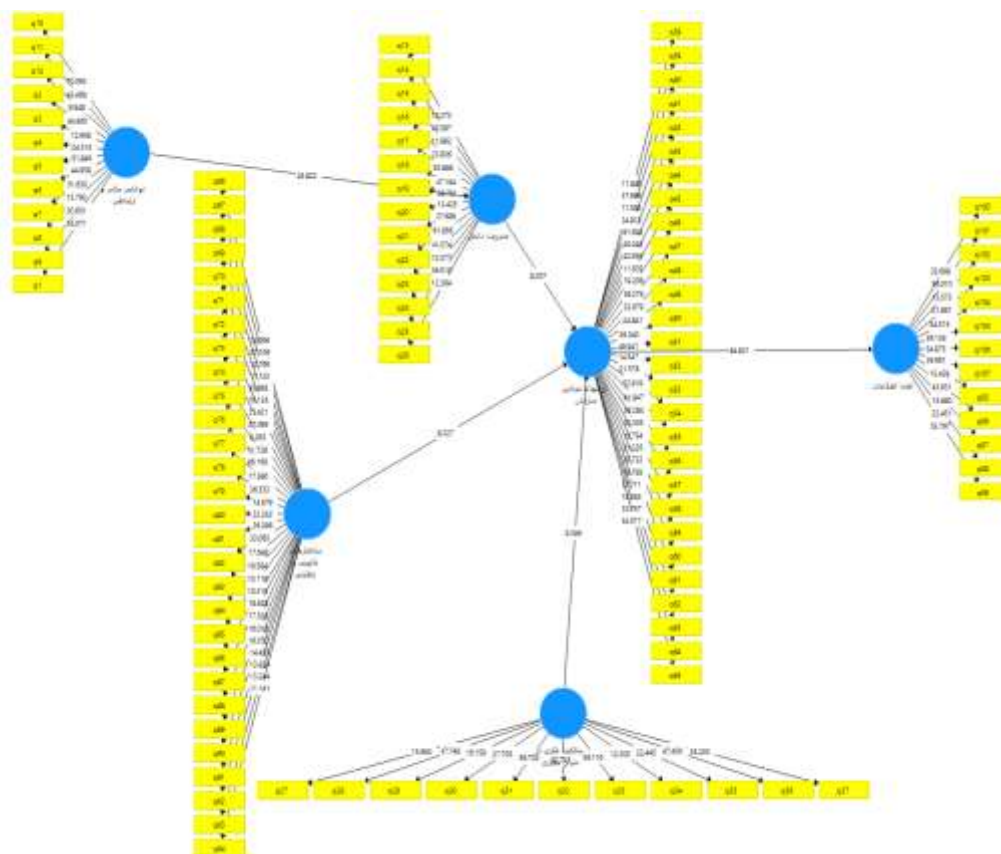
برای اعتبارسنجی مدل از تکنیک حداقل مربعات جزئی استفاده شده است. نتایج حاصل از اجرای مدل در حالت تخمین استاندارد، جهت و شدت رابطه میان متغیرها را نشان می‌دهد. خروجی نرم افزار Smart PLS برای تخمین استاندارد در شکل شماره ۳ ارائه شده است. برای بررسی معناداری روابط متغیرهای مدل از روش خودگردان سازی (بوت استرپ)^۱ استفاده شده است که آماره t را به دست می‌دهد. در سطح خطای ۵٪ اگر مقدار آماره بوت استرپینگ بزرگتر از ۱/۹۶ باشد همبستگی‌های مشاهده شده معنادار است. آماره t و مقدار بوت استرپینگ برای سنجش معناداری روابط نیز در شکل شماره ۴ آمده است.

همانطور که مشاهده می‌شود که میزان برای تمام متغیرهای مشاهده شده معنادار است. پس به طور کلی می‌توان عنوان نمود که تمامی عوامل در نظر گرفته شده مورد تأیید قرار گرفته است. همچنین در این پژوهش معیار GOF برای برازش مدل کلی برابر ۰/۶۲۶ و کوچکتر از ۰/۱ محاسبه شده است که نشان دهنده برازش قوی مدل می‌باشد. بر اساس یافته‌های جدول شماره ۳، تمامی فرضیه‌های تحقیق دارای سطح معنی داری کمتر از ۰/۰۵ هستند. بنابراین این فرضیه‌ها با اطمینان ۹۵ درصد تأیید و پذیرفته می‌شوند.

شکل ۳: خروجی اعتبارسنجی مدل با روش حداقل مربعات جزئی

^۱ Bootstrap

شکل ۴: معناداری روابط متغیرها با روش حداقل مربعات جزئی (بوت‌استرپینگ)

جدول ۳: خلاصه نتایج بخش ساختاری مدل (روابط متغیرهای مدل)

متغیر وابسته	متغیر مستقل	ضریب مسیر	انحراف استاندارد	آماره t	P Values	نتیجه
افشا اطلاعات	ارزشهای بنیادین سازمان	0.863	0.013	64.621	0.000	تایید
مدیریت دانش	توانایی مالی و ارتباطی	0.800	0.017	45.822	0.000	تایید
ارزشهای بنیادین سازمان	ساختارهای قانونی و نظارتی	0.316	0.038	8.327	0.000	تایید
ارزشهای بنیادین سازمان	مالکیت فکری در دنیای مجازی	0.367	0.039	9.396	0.000	تایید
ارزشهای بنیادین سازمان	مدیریت دانش	0.306	0.037	8.207	0.000	تایید

۶- بحث و نتیجه‌گیری

گسترده شدن حجم فعالیت بانک‌ها و موسسات مالی، افزایش تعداد ذینفعان و همچنین گستردگی میزان اطلاعات نامتقارن، نشانگر لزوم برقراری حاکمیت شرکتی در نظام بانکی عصر حاضر می‌باشد. وظیفه حاکمیت شرکتی در نظام بانکداری در قبال ترتیب سازوکاری که از کلیه حقوق ذینفعان این حوزه دفاع نماید بسیار سنگین است. در این میان بانکداری ظرفیت بالایی در اجرای اصول حاکمیت شرکتی دارد. این نظام با دارا بودن محرک‌هایی همچون رقابت‌پذیری، قوانین و مقررات خاص در بانکداری، الزام افراد به رعایت اخلاق اسلامی و شرایط اخلاقی مدارانه محیط اجتماعی- سیاسی جامعه می‌تواند بستر ساز

مناسبی برای تحقق حاکمیت شرکتی در نظام بانکی باشد. همچنین نظارت، مدیریت ریسک و اعمال شفافیت از جمله ابزارهای نظام بانکداری در پیاده‌سازی حاکمیت شرکتی است که نقش‌ها و مسئولیت‌هایی خاص را برای بازیگران اصلی این حاکمیت از جمله هیئت مدیره، مدیریت ارشد، سهامداران و سپرده‌گذاران به وجود آورده تا بتوانند به تحقق هر چه بهتر این امر مهم در بدنه نظام بانکی یاری رسانند. پژوهش حاضر با هدف انتخاب مدل نارسائی‌ها و مشکلات راهبری در نظام بانکی انجام شد. در این پژوهش، پس از کدگذاری متون مصاحبه‌ها، با حذف معیارهای هم‌معنی و پرتکرار و در نهایت با مقوله‌بندی و دسته‌بندی معیارهای نهایی، تعداد ۶ مقوله اصلی، ۱۳ زیر مقوله

و ۱۰۷ گویه حاصل گردید. مقوله‌های اصلی احصاء شده عبارتند از: افشاء اطلاعات، ارزشهای بنیادین سازمان، مالکیت فکری در دنیای مجازی، مدیریت دانش، ساختارهای قانونی و نظارتی، توانایی مالی و ارتباطی.

براساس نتایج کدگذاری ثانویه پژوهش، توانایی مالی و ارتباطی که دارای دو مولفه سیستم‌های مالی و مهارت‌های ارتباطی هستند به عنوان شرایط علی نارسائی‌ها و مشکلات راهبری در نظام بانکی؛ مدیریت دانش که دارای زیر مولفه‌های عوامل ساختاری و عوامل مدیریتی هستند به عنوان پدیده محوری؛ ارزش‌های بنیادین سازمان که دارای زیر مولفه‌های پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری، شایسته‌سالاری، هدایت هستند به عنوان راهبردها در نظر گرفته شدند. نتایج این بعد از پژوهش با پژوهش رضایی و همکاران (۱۴۰۰) مطابقت دارد. همچنین مالکیت فکری در دنیای مجازی که دارای اجزای ساختارهای مالکیت شرکت و تسلط به دنیای مجازی هستند به عنوان عوامل زمینه‌ای؛ ساختارهای قانونی و نظارتی که دارای اجزای چارچوب قانونی و عوامل نظارتی هستند به عنوان عوامل مداخله‌ای نارسائی‌ها و مشکلات راهبری در نظام بانکی در نظر گرفته شدند. نتایج این بعد از پژوهش با پژوهش سیف (۱۳۹۳) مطابقت دارد. براساس نتایج، افشاء اطلاعات که دارای زیر مولفه شفافیت جامعیت اطلاعات هستند به عنوان پیامدهای نارسائی‌ها و مشکلات راهبری در نظام بانکی در نظر گرفته شدند. نتایج این بعد از پژوهش با پژوهش رسولی و سعیدی (۱۳۹۹) مشابهت دارد. در نهایت الگوی مذکور با استفاده از روش حداقل مربعات جزئی و نرم‌افزار SMARTPLS اعتبارسنجی گردید. بر اساس یافته‌های پژوهش تمامی فرضیه‌های تحقیق دارای سطح معنی داری کمتر از ۰/۰۵ هستند. بنابراین این فرضیه‌ها با اطمینان ۹۵ درصد تأیید و پذیرفته می‌شوند.

در ادامه برای مقابله راهبردی با معضلات نظام بانکی روش‌های متعددی ارائه شده است که در اینجا سه مورد از بهترین روش‌ها مورد بررسی قرار گرفت.

• **التزام مستمر به آزمون بحران نظام بانکی ایران**

آزمون بحران را می‌توان کلیدی‌ترین ابزار موجود در نظام بانکی برای تقویت اقتصاد مقاومتی دانست؛ چرا که به تحلیلگران و مقامات ناظر کمک می‌کند تا هم آسیب‌پذیری بانک‌ها و نظام بانکی در برابر تکان‌های خارجی را بسنجند و هم این که در اتخاذ سیاست‌های مناسب بر اساس نتایج آزمون بحران میزان مقاومت نظام بانکی در برابر تکان‌های خارجی را افزایش دهند. این آزمون بهترین روش برای شناسایی نقاط آسیب‌پذیر بانک‌ها بوده و حساسیت ترازنامه بانک‌ها را نسبت به انواع شوک‌های داخلی و خارجی تخمین می‌زند. همچنین با استفاده از نتایج

آزمون بحران می‌توان آثار احتمالی یک بحران بانکی را پیش‌بینی کرد و با طراحی و تعبیه راه حل‌های مناسب آن آثار را تا حد زیادی کاهش داد.

• **التزام به تأمین مالی بنگاه‌های کوچک و متوسط**

اولین قدم برای تحقق اقتصاد مقاومتی و نیل به رشد اقتصادی و تولیدی در کشور این است که دست نیاز به خارج کشور را کوتاه کرده و به کار داخلی و تولیدات بومی خود اتکا کنیم. در این راستا حمایت از تولیدکنندگان داخلی و تولید ملی ضروری خواهد بود و حمایت از کارگاه‌ها و صنایع کوچک و متوسط یکی از گام‌های مهم در جهت افزایش تولیدات داخلی است.

• **بهره‌گیری از الگوی بانکداری نوین مبتنی بر الگوی**

اقتصاد مقاومتی

الگوی بانکداری نوین، الگویی است که بر مبنای سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی تدوین می‌شود و اهداف آن را تأمین می‌کند؛ با اصول و موازین اقتصاد اسلامی همراه است و با رعایت اصول و مبانی بانکداری اسلامی تدوین گردیده است و در نهایت با توجه به الگوهای موفق طراحی گردیده و معضلات و مشکلات الگوی بانکداری رایج را ندارد. از جمله مهم‌ترین الزامات این الگو می‌توان به «ایجاد بانک مرکزی مستقل»، «کاهش فساد مالی و بانکی با در نظر گرفتن نهاد نظارتی»، «کاهش و از میان برداشتن معوقات بانکی»، «تفکیک متقاضیان تسهیلات بانکی» و «تفکیک انواع بانک‌های عامل» اشاره کرد. در نهایت می‌توان گفت الگوی بانکداری مقاومتی، الگویی است که علاوه بر این موارد، با الگوهای بانکداری اسلامی و بدون ربا هم پوشانی دارد و منابع و مصارف خود را بر اساس این الگوها تأمین می‌کند. طبق یافته‌های این پژوهش که نارسائی‌ها و مشکلات راهبری در نظام بانکی را مشخص کرده است، پیشنهادهایی به شرح ذیل ارائه می‌شوند:

(۱) تسهیلات بانکی به مشتریان و طرح‌هایی داده شود که بررسی‌های اعتبارسنجی و برنامه کسب و کار منسجم و کامل و صحیحی به بانک ارائه داده باشند و طرح پیشنهادی آنان دارای توجیه اقتصادی کامل و مستند و قابل اتکایی باشد.

(۲) دولت از تحمیل اعتبار جدید اجباری یا دستوری به بانک‌ها مطلقاً خودداری کند. تسهیلات تکلیفی صرفاً برای موارد مندرج در قانون بودجه و طبق روال قانونی مربوطه انجام شود. تعهدات دولت بابت تسهیلات تکلیفی قبلی ظرف ۲ سال در بودجه پیش‌بینی و پرداخت شود. حجم تسهیلات تکلیفی سالانه ۲۵ درصد کاهش یابد و در ۴ سال آینده این تسهیلات از بودجه کل کشور حذف شود.

فهرست منابع

- احمدی، نرگس. (۱۳۹۴). اصول ۱۴ گانه بهبود حاکمیت شرکتی، مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری.
- احمدیار، دانیال؛ خردیار، سینا؛ بنی مهد، بهمین. (۱۴۰۲). تبیین الگوی ارزیابی نقش نظام رتبه بندی حاکمیت شرکتی بر بازده سرمایه‌گذاری تعدیل شده: شواهدی از بورس اوراق بهادار تهران. دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، ۱۲(۴۷)، ۱۳-۲۶.
- آقاجان نشایی، رضا؛ فتحی چوبه، سید میلاد؛ حضرتی طالعی، آتنا. (۱۳۹۴). بررسی رابطه سازوکارهای حاکمیت شرکتی و عملکرد مالی بانک‌ها در بورس اوراق بهادار تهران، کنفرانس سالانه مدیریت و اقتصاد کسب و کار، تهران،
- <https://civilica.com/doc/428729>
- امین آزاد، امیرحسین. (۱۳۹۳). ارزیابی نظام حاکمیت شرکتی در بانک‌ها، مجموعه مقالات بیست و چهارمین همایش سیاست‌های پولی و ارزی، ص ۷۲۶.
- بیگی، وحید. (۱۳۹۴). تحلیل مبانی نظری حاکمیت شرکت‌های دولتی و لزوم به کارگیری رهنمودهای اسلامی ایرانی در منشور حاکمیت شرکت‌های دولتی ایران. چهارمین کنفرانس الگوی ایرانی اسلامی پیشرفت، کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، تهران.
- پهلوان‌زاده، مسعود. (۱۳۹۲). مروری بر رویکردهای جدید نسبت کفایت سرمایه در بانک‌ها؛ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛ مجله روند، ۱۷(۵۲ و ۵۳)، ۱۲۰-۱۰۱.
- تقی نتاج، غلامحسن؛ بحری ثالث، جمال؛ قادری، قدرت. (۱۳۹۷). تأثیر کیفیت حاکمیت شرکتی بر عملکرد مالی بانک‌ها با تأکید بر نقش تعدیل‌کنندگی کیفیت افشاء. فصلنامه مطالعات مالی و بانکداری اسلامی، ۴ (بهار)، ۱۵۱-۱۲۷.
- تهرانی، رضا؛ میرلوحی، سید. مجتبی؛ مهرآرا، محسن؛ لطفی قهرود، مجید. (۱۳۹۸). تأثیر پاداش‌های قراردادی بر سپرده‌های بدون سررسید مشخص و تأمین مالی با ثبات در بانک مطالعه موردی: بانک ملت. مدیریت دارایی و تأمین مالی، ۷(۱)، ۴۵-۶۲.
- حسینی، سید علی؛ حقیقت، سرور. (۱۳۹۵). رابطه بین حاکمیت شرکتی و تعهد به ایفای مسئولیت‌های اجتماعی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. حسابداری و منافع اجتماعی، ۶(۴)، ۱۰۳-۱۲۸.
- ۳) اصلاح قوانین مالی و گزارشگری: این اصلاحات می‌تواند شامل الزامات جدید برای گزارشگری مالی، افشای اطلاعات بیشتر و بهبود شفافیت باشد. این اقدامات می‌توانند بهبود کیفیت گزارشگری مالی و کارایی سرمایه‌گذاری را تضمین کنند.
- ۴) اصلاحات ساختاری در نظام بانکی: تغییرات در ساختار و نظام بانکی ممکن است شامل اصلاحات در روش‌های اعطای و مدیریت وام‌ها، تغییرات در ساختار سازمانی بانک‌ها و افزایش نظارت و کنترل بر روی فعالیت‌های بانکی باشد. این اقدامات می‌توانند بهبود راهبری و کارایی نظام بانکی را فراهم کنند.
- ۵) تقویت نظارت و کنترل: تقویت نظارت و کنترل بر روی عملکرد شرکت‌ها و بانک‌ها ممکن است شامل تشدید نظارت و اجرای قوانین و مقررات موجود، افزایش توانایی نظارتی سازمان‌های نظارتی و تقویت سازمان‌های حاکمیت شرکت‌ها باشد. این اقدامات می‌توانند بهبود نظام نظارت و کنترل و پیشگیری از رخداد مشکلات راهبری را فراهم کنند.
- با وجود آنکه این پژوهش با هدف نارسائی‌ها و مشکلات راهبری در نظام بانکی اجرا شد و می‌تواند برای متولیان و نهادهای ذی ربط سودمند واقع شود، با برخی محدودیت‌ها نیز مواجه است که از جمله آنها به موارد ذیل اشاره می‌شود:
- ۱) به طور کلی، قابلیت تعمیم یافته‌ها و نتایج به موقعیت‌ها و شرایط دیگر در پژوهش‌های کیفی، با محدودیت‌هایی همراه است. همچنین، از محدودیت‌های دیگر پژوهش‌های کیفی، احتمال تفسیرهای مختلف از یافته‌های بدست آمده است.
- ۲) پرسشنامه دارای محدودیت ذاتی است و همواره احتمال نوعی قضاوت و سوگیری پاسخ دهندگان وجود دارد؛ بنابراین، به دلیل استفاده از پرسشنامه به عنوان یکی از ابزارهای گردآوری داده‌ها، پژوهش حاضر نیز از این محدودیت مستثنی نیست.
- ۳) انجام تعداد پژوهش‌های محدود در زمینه موضوع تحقیق، یکی از محدودیت‌ها و مشکلات اجرایی تحقیق محسوب می‌شود.
- ۴) شرایط اپیدمی جهانی ویروس کووید ۱۹ که در روزهای جمع آوری داده‌های پژوهشی و انجام مصاحبه‌ها رخ داد و الزام به رعایت قوانین فاصله‌گذاری اجتماعی باعث شد تا تعدادی از مصاحبه‌ها به صورت غیرحضور و توسط تلفن انجام شود.

- خدابنده‌لو، مهدی؛ کرمی، غلامرضا؛ تالانه، عبدالرضا. (۱۳۹۶). تدوین گزارشگری سرمایه انسانی در حسابداری، فصلنامه حسابداری و حسابرسی مدیریت، ۶(۲۳)، ۷۷-۶۳.
- رجبی، روح‌الله؛ گنجی، عزیزالله؛ زارع، الهام. (۱۳۹۸). بررسی رابطه بین نظام راهبری و عملکرد مالی شرکت‌ها، پژوهش‌های حسابداری مالی، ۲(۲)، ۲۳-۳۴.
- رحمان سرشت، حسین؛ هرندی، عطاء‌الله. (۱۳۹۶). مدلی برای کنترل راهبردی حاکمیت شرکتی با استفاده از استراتژی تئوری داده بنیاد کلاسیک. پژوهش‌های مدیریت عمومی، ۱۰(۳۷)، ۲۹-۵۸.
- رحمتی‌زاد خواه‌پاشا، جعفر؛ درخشانی درآبی، کاوه؛ نادمی، یونس؛ آسایش، حمید. (۱۳۹۹). رابطه میان کیفیت حاکمیت شرکتی و افشاء اطلاعات و تأثیر آن‌ها بر عملکرد بانک‌ها. چشم‌انداز مدیریت مالی، ۳۱(۱۰)، ۱۵۱-۱۳۰.
- رسولی، کامران؛ سعیدی، پرویز. (۱۳۹۹). مدل‌سازی معادلات ساختاری ابعاد حاکمیت شرکتی با تأکید بر کارآفرینی سازمانی بانک کشاورزی، مطالعات مدیریت و کارآفرینی، ۳۳، ۷۵-۹۰.
- رضایی، محسن؛ ناظمی، امین. (۱۳۹۸). الگوی راهبری شرکتی در بانک‌ها. فصلنامه حسابداری مالی، ۱۱(۴۱)، ۱۵۰-۱۲۶.
- رضایی، مجتبی؛ منصور، فردین؛ فغانی، مهدی. (۱۴۰۰). تأثیر نظام راهبری شرکتی بر اجتناب از گرفتاری شرکت‌ها در دام پونزی (مطالعه موردی: بازار سرمایه تهران)، مطالعات اخلاق و رفتار در حسابداری و حسابرسی، ۹۳-۱۱۲، (۱).
- سلیمانی، غلامرضا؛ مقدسی، مینا. (۱۳۹۳). نقش کنترل‌های داخلی، حسابرسی داخلی و کمیته حسابرسی در بهبود نظام راهبری (حاکمیت) شرکتی، فصلنامه پژوهش حسابداری، ۱۲، ۷۷-۶۳.
- سیف، ولی‌الله. (۱۳۹۳). حاکمیت شرکتی در نظام بانکی ایران: چالش‌ها و انتظارات، فصلنامه روند، ۲۱(۶۸)، ۵۴-۱۵.
- شهبازی غیائی، موسی؛ ترابی‌فر، هادی. (۱۳۹۵). آسیب‌شناسی نظام بانکی؛ اصول و استانداردهای حاکمیت شرکتی در بانک‌ها، مرکز پژوهش‌های مجلس، دفتر مطالعات اقتصادی.
- شیخی، خالد؛ متین‌فرد، مهران؛ سعیدی، علی؛ حسنی، محمد. (۱۴۰۱). شناسایی عوامل بالقوه راهبری شرکتی، افشاء و شفافیت مؤثر در ارزیابی کیفیت صورت‌های مالی
- بانک‌ها به روش دلفی فازی. مدیریت دارایی و تامین مالی، ۱۰(۲)، ۲۳-۵۲.
- صادق، محمدهادی؛ پرچمی‌سرفین، مریم؛ شاه حسینی، محمدعلی. (۱۳۹۹). تعیین مکانیسم‌های حاکمیت شرکتی در سرمایه‌گذاری مشترک بین المللی و شناسایی عوامل مؤثر بر آنها. چشم‌انداز مدیریت بازرگانی، ۱۹(۴۳)، ۶۲-۹۶.
- طالبی، محمد. (۱۳۹۵). شناسایی و ارزیابی عوامل مؤثر بر چالش‌های نظام بانکی ایران. نشریه بهبود مدیریت، ۱۰(۳۳)، ۱۶۶-۱۳۱.
- طبائی‌زاده فشارکی، حمید؛ محمدپور زرنندی، محمد ابراهیم؛ مینوئی، مهرزاد. (۱۳۹۷). تأثیر حاکمیت شرکتی بر سلامت مالی بانک‌های تجاری ایران. حسابداری مدیریت، ۱۱(۳۸)، ۱۰۹-۱۲۶.
- عاقلی‌نژاد، امین. (۱۳۹۴). پیشگیری از جرائم بانکی از طریق حاکمیت شرکتی در بانک‌ها. تهران: جاودانه جنگل عبداللهی‌پور، محمد صادق (۱۳۹۸). دوراهی نظام بانکی، روزنامه دنیای اقتصاد، ۱۳-۱۲، برگرفته از [https://www.donya-e-ir.com/eqtesad.com/](https://www.donya-e-ir.com/eqtesad.com/fa/tiny/news-3605336)
- فردوسی، فروهر. (۱۳۹۳). پیشگفتاری بر ضرورت استقرار حاکمیت شرکتی در نظام بانکی با تأکید بر آسیب‌شناسی نظام بانکداری بدون ربای ایران. مجله اقتصادی، ۱۴(۱۲)، ۳۹-۵۸.
- فرزین‌وش، اسدالله؛ دادگر، یدالله؛ مهرآرا، محسن؛ نجارزاده، ابوالفضل. (۱۳۹۶). نقش حاکمیت شرکتی بر شاخص‌های عملکرد نظام بانکی، پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی، ۲۵(۸۲).
- فلیک، اووه. (۱۳۹۲). درآمدی بر تحقیق کیفی. ترجمه هادی جلیلی، تهران: نشر نی.
- مبینی دهکری، یوسف؛ دلوی اصفهانی، محمدرضا؛ شیروانی حوزدانی، علیرضا؛ عبدالباقی عطاآبادی، عبدالمجید. (۱۳۹۹). تدوین مدل حاکمیت شرکتی با توجه به نقش هیئت مدیره در بانکهای دولتی کشور، مدیریت سازمان‌های دولتی، ۸(۳)، ۸۳-۹۴.
- مرادی، محمد؛ حسین‌زاده، سهراب. (۱۳۹۶). بررسی نقش راهبری شرکتی در بحران مالی شرکت‌ها: قبل و بعد از دستورالعمل کنترل‌های داخلی، فصلنامه پژوهش‌های حسابداری مالی، ۹(۳)، ۹۰-۶۷.
- مشکی، مهدی؛ قلیزاده، محمدحسن؛ جعفرزاده، هاجر. (۱۳۹۵). میزان افشاء حاکمیت شرکتی در بانک‌ها و موسسات

- vocabularies of corporate governance, 19722003. *Poetics*, 33 (3-4), pp 163-178.
- Ozili, P. K. (2021). Corporate governance research in Nigeria: a review. *SN Business and Economics*, 1, 17-32.
- Parker, S., Peters, G. F. Turetsky, H. F. (2002), Corporate Governance and corporate failure: a survival analysis. *The international journal of Business in society*, 2(2), 4-12.
- Strauss, A.L., & Corbin, J. (1998). *Basics of qualitative research: Grounded theory: Procedures and Technique*. (2nd Edition); Sage, Newbury Park, London.
- Susanti, S., Andhani, M., & Zulaihati, S. (2018). The influence of intellectual capital and good corporate governance on financial performance in banking companies. *AFEBI Accounting Review*, 3(2), 101-112.
- Tessema, A. (2019). The impact of corporate governance and political connections on information asymmetry: International evidence from banks in the Gulf Cooperation Council member countries. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 35, 1-17.
- Warrad, L., & Khaddam, L. (2020). The effect of corporate governance characteristics on the performance of Jordanian banks. *Accounting*, 6(2), 117-126.
- مالی، نخستین کنفرانس بین‌المللی پارادایم‌های نوین مدیریت هوشمندی تجاری و سازمانی
ملکی، غزال. (۱۳۹۸)، تأثیر حاکمیت شرکتی بانک‌ها بر ثبات مالی، فصلنامه رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، ۱۵، ۷۳-۸۵.
- نیک قلب، هادی؛ صیادشیرکش، سعید؛ حق‌شناس کاشانی، فریده. (۱۴۰۱). حاکمیت شرکتی با رویکرد نظارت اثربخش بر واحد اعتبارات در بانک ملی. مدیریت نوآفرینی، ۳(۲)، ۷۱-۹۰.
- نیکومرام، هاشم؛ پورزمانی، زهرا. (۱۳۸۵). حاکمیت شرکتی و پیش‌بینی ورشکستگی شرکت‌ها، رساله دکتری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران.
- همتی، حسن؛ گراوند، عادل؛ گراوند، محمد. (۱۳۹۸). حاکمیت شرکتی، انتشارات نگاه دانش، چاپ اول.
- Abdulazeez, D.A., Ndibe, L., & Mercy, A.M. (2016). Corporate Governance and Financial Performance of Listed Deposit Money Banks in Nigeria. *Journal of Accounting & Marketing*; 5(1), 2 – 6.
- Anginer, D., Demirguc-Kunt, A., Huizinga, H., & Ma, K. (2018). Corporate governance of banks and financial stability. *Journal of Financial Economics*, 130(2), 327-346.
- Anginer, D., Demirguc-Kunt, A., Huizinga, H., & Ma, K. (2018). Corporate governance of banks and financial stability. *Journal of Financial Economics*, 130(2), 327-346.
- Athar, M., Chughtai, S. and Rashid, A. (2023), "Corporate governance and bank performance: evidence from banking sector of Pakistan", *Corporate Governance*, 23(6), 1339-1360.
- Beltratti, A. Stulz, R. (2012), Why Did Some Banks Perform Better During the Credit Crisis? A Cross-Country Study of the Impact of Governance and Regulation. *Financial Economics*, 105(1), 1-17.
- Clausen, S., Flor, C. R. (2015). The impact of assets-in-place on corporate financing and investment decisions. *Journal of Banking & Finance*, 4: 64-80.
- Francis, J., Lafond, R., Olsson, P., & Schipper, K. (2005). The market pricing of accruals quality. *Journal of Accountancy and Economics*, 39(2): 295-327.
- Hilb, M. (2012). *New corporate governance: Successful board management tools*. Springer Science & Business Media.
- Mamatzakis, E., Zhang, X., & Wang, C. (2017). How the corporate governance mechanisms affect bank risk taking.
- Mansourian. (2006). "Adoption of Grounded Theory research" *new Library World*, 107(9/10), 386-402
- Mollah, S., Al Farooque, O., Mobarek, A., & Molyneux, P. (2019). Bank corporate governance and future earnings predictability. *Journal of Financial Services Research*, 56, 369-394.
- Ocasio, W. Joseph, J. (2005), Cultural adaptation and institutional change: The evolution of

Accounting Knowledge & Management Auditing
Vol. 15/ No. 59/ Autumn 2026

Identifying inadequacies and governance problems in the banking system and providing a model to improve them

Masoud Mohammadi

Ph.D. Candidate, Department of Accounting, Faculty of Management and accounting, Qazvin Branch, Islamic Azad University, Qazvin, Iran.

acc.masoud1365@gmail.com

Hossein Kazemi

Assistant Prof, Department Accounting Faculty of Management and accounting, Qazvin Branch, Islamic Azad University, Qazvin, Iran. Corresponding Author

kazemiho@yahoo.com

Farzin rezaei

Associate Professor, Department of Accounting, Faculty of Management and accounting, Qazvin Branch, Islamic Azad University, Qazvin, Iran.

farzin.rezaei@qiau.ac.ir

Abstract

The aim of the current research is to provide a solution to improve the inadequacies and governance problems in the banking system. A combination of quantitative and qualitative methods was used in this research. The statistical population in the qualitative part of the research is twelve bank managers in the city of Tehran, who were chosen semi-structured using the snowball method until reaching theoretical saturation. Data analysis was based on the qualitative paradigm model of Grounded theory. 107 open codes, 13 subcategories or concepts and 6 general categories in the form of a paradigm model including causal conditions (financial and communication ability); Core category (knowledge management); strategies (fundamental values of the organization); Intervening conditions (structural or legal and regulatory); contextual (intellectual property in the virtual world); The consequences (disclosure of information) were identified, which show the process of inadequacies and problems of the strategic banking system and the relationships between different dimensions and their elements. Further, in a quantitative study and by collecting information through a questionnaire from 384 bank employees in Tehran, structural equation modeling was used to estimate and estimate the relationships in the model. The obtained results showed that all research hypotheses have a significance level of less than 0.05 and therefore all hypotheses were confirmed with a confidence level of 95%.

Keywords: Banking system, banking, governance system problems, Grounded Theory.